

COLUMN

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

mr. H.Th. ten Hagen-Pot

Verantwoordelijkheid

In de Memorie van Toelichting op de begroting 1986 van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur heeft minister Brinkman gezegd: 'De mens is in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor zijn eigen gezondheid, zijn welbevinden en voor het gebruik dat hij maakt van zijn creatieve vermogen'. 'Een beroep doen op het verantwoordelijkheidsbesef van mensen heeft consequenties voor de leefstijl van mensen. Het houdt in dat mensen verantwoordelijk zijn voor en controle hebben over hun manier van leven; dit in tegenstelling tot een manier van leven die gestuurd wordt door de omgeving of door maatschappelijke structuren.' En hij vervolgt dat het er in de komende jaren op aan komt, 'dat mensen een leefstijl ontwikkelen, die zich onderscheidt door verantwoordelijkheidsbesef met betrekking tot de eigen gezondheid, ontplooiing, welbevinden en de zorg voor elkaar'. Ik kan het daar van harte mee eens zijn; immers het dragen van verantwoordelijkheid hoort ten diepste bij de mens en Brinkmans gedachtengang sluit helemaal aan bij maatschappelijke ontwikke-

lingen, met name inzake individualisering en democratisering.

Terecht hebben moderne menswetenschappers aandacht gevraagd voor de uniciteit van iedere mens, die als enige onder alle levende wezens over verstand beschikt. Hij kan dus zijn leven en handelen op een redelijke en zedelijke wijze besturen; wil daarop aangesproken worden en daarvoor verantwoordelijkheid dragen.

In de vroegere samenleving schreven ouders, bisschoppen en wereldlijke overheden precies voor volgens welke normen en waarden mensen moesten leven en handelen. Inmiddels zijn mensen kritischer geworden en zij vragen naar het waarom van die voorschriften om die te kunnen wege. Mede dank zij onderwijs en vorming voor iedereen worden mensen mondig en gelijkwaardige gesprekspartners van diegenen, die het vroeger alleen voor het zeggen hadden. Dat brengt mee dat de mens de maatstaven voor zijn handelen hoe langer hoe meer gaat ontlenen aan zijn innerlijk oordeelsvermogen.

Dat betekent voor ouders, kerk en overheid, dat zij niet meer kunnen volstaan met een serie richtlijnen voor te houden, maar zullen moeten luisteren en mensen ruimte geven om mee te denken, mee te beslissen en daarmee een appèl doen op ieders medeverantwoordelijkheid. Er heeft een democratiseringsproces plaats gevonden. Echter, niet alleen bejiveren de burgerlijke overheden zich op dit moment ons onnodig van onze verantwoordelijkheid te ontlasten (waarvan in het recente zomernummer van Christen Democratische Verkenningen diverse voorbeelden zijn genoemd), ook in de (R.K.) Kerk en het CDA worden mensen belemmerd met hun eigen verantwoordelijkheid te leren omgaan.

Hoewel ook in de kerk gelovigen mondig zijn geworden en zich bewust zijn van hun medeverantwoordelijkheid, zegt kardinaal Simonis in een interview in De Tijd van 28 juni j.l.: 'Paus en bisschoppen moeten zich door dat kerkvolk ook laten gezeggen, maar de uiteindelijke en authentieke interpretatie van de in God gewortelde dus onveranderlijke boodschap van Jezus berust bij hèn. Zij dienen haar zuiver en onverminkt te bewaren en door te geven. Er is daarbij ruimte voor nieuwe ideeën en opvattingen zolang die maar niet indruisen tegen de eeuwenoude geloofswaarheden'. Jammer, dat Simonis en alle andere bisschoppen afwezig waren toen het 'Andere gezicht van de Kerk' getoond werd op 8 mei jl. op het Malieveld in Den Haag.

12.000 katholieke gelovigen gaven daar samen hun vorm aan de eeuwenoude geloofswaarden en de onveranderlijke boodschap van Jezus. Deze gelovigen zijn van mening, dat niet alleen paus en bisschoppen verantwoordelijk zijn voor het zuiver en onverminkt bewaren van die boodschap, maar ook zij voelen zich als volwassen mondige gelovigen vanuit hun innerlijke overtuiging zelf medeverantwoordelijk op hun eigen plaats midden in de samenleving op verantwoorde wijze mede vorm te geven aan die boodschap van Jezus.

Ook in het CDA is de mens mondig geworden en wil aangesproken worden op zijn eigen verantwoordelijkheid. Als Oostlander in 'Dorpsdespoten ontronen' er over spreekt, dat wij – CDA – 'tegenover vrijheid en gebondenheid, de verantwoordelijkheid als keus stellen, waaraan die vrijheid en gebondenheid ontleend kunnen worden' en vervolgt met 'de verantwoordelijkheid van de mens geeft hem de vrijheid naar die verantwoordelijkheid te handelen en bindt hem bovendien aan de zin van die verantwoordelijkheid', krijg ik het gevoel dat in zijn gedachtingang de mens niet vrij zou zijn te kiezen of hij zich wel of niet verantwoordelijk wil gedragen.

Naar mijn mening is dat nu juist het verschil tussen de mens vroeger, die handelde volgens de normen hoe hij behoorde te handelen, en de mondige mens van nu die zich bewust is geworden van zijn keuzemogelijkheden en van zijn eigen verantwoordelijkheid hierin, en waarop hij ook aangesproken wordt.

Het hoort bij de fundamentele waardigheid van de menselijke persoon zelf 'antwoord' te geven, zelf ver'antwoord'elijk te zijn. Bij het Laatste Oordeel wordt aan ieder mens persoonlijk gevraagd, niet wat anderen hem voorgehouden hebben, maar welk 'antwoord' hij zelf gegeven heeft – hij moet ver'antwoord'ing afleggen. Omdat niet alle mensen dit van jongsaf geleerd hebben moet dit verantwoordelijkheidsbesef weer ontwikkeld worden. Dat is denk ik het ontwikkelen van die leefstijl, waar Brinkman over spreekt.

Hierin hebben kerken en CDA een belangrijke taak: om vanuit het evangelie als grondslag voor ons handelen mensen te inspireren en samen te zoeken naar het invullen van die verantwoordelijkheid.

